

ALBINIZM: TURLARI, BELGILARI VA DAVOLASH USULLARI*Soataliyeva Nozima Ahrorjon qizi**Toshkent tibbiyot akademiyasi**Davolash-1 128-guruh talabasi***Annotatsiya**

Albinizm – bu irsiy genetik kasallik bo‘lib, melanin pigmentining yetishmovchiligi yoki umuman yo‘qligi bilan tavsiflanadi. Maqolada albinizmning turlari, klinik belgilari va davolash usullari haqida batafsil tahlil qilinadi. Shuningdek, albinizm haqidagi eng mashhur miflar, tarixda albinizmga ega bo‘lgan buyuk shaxslar va ushbu kasallik bilan yashovchilarning ijtimoiy hayotdagi muammolari haqida ham so‘z boradi. Maqola ilmiy asosda, lekin umumiy o‘quvchi uchun tushunarli tarzda yozilgan.

Kalit so‘zlar: Albinizm, melanin, genetik kasallik, TYR geni, okulokutan albinizm, okulyar albinizm, fotofobiya, nistagm, dermatologiya, albinizm haqidagi miflar, albinoslar.

Abstract

Albinism is a hereditary genetic disease characterized by a deficiency or complete absence of the melanin pigment. The article provides a detailed analysis of the types of albinism, clinical symptoms and treatment methods. It also discusses the most popular myths about albinism, great people in history who had albinism, and the social problems of people living with this disease. The article is written on a scientific basis, but in a way that is understandable to the general reader.

Keywords: Albinism, melanin, genetic disease, TYR gene, oculocutaneous albinism, ocular albinism, photophobia, nystagmus, dermatology, myths about albinism, albinos.

Albinizm – inson organizmida melanin pigmentining ishlab chiqarilishi mutatsiyalar tufayli buzilishi natijasida yuzaga keladigan genetik holatdir. Melanin pigmenti teri, soch va ko‘zlarda rangni belgilovchi asosiy moddadir, shuningdek, bu pigment quyosh nurlaridan himoya qilishda muhim rol o‘ynaydi. Albinizm bilan tug‘ilgan shaxslar quyoshning zararli nurlariga nisbatan sezgir bo‘lib, ular ko‘plab tibbiy va ijtimoiy muammolarga duch kelishadi. Ushbu maqolada albinizmning turlari, klinik belgilari, davolash usullari va bu holat bilan yashovchilarni ijtimoiy jihatdan qo‘llab-quvvatlashning ahamiyati muhokama qilinadi. Shuningdek, albinizm haqidagi mashhur miflar va tarixdagi albinos shaxslar haqida ham so‘z yuritiladi.

Albinizmning turlari

Albinizmning ikki asosiy turi mavjud: okulokutan albinizm (OCA) va okulyar albinizm (OA).

Okulokutan albinizmda melaninning ishlab chiqarilishi butun tana bo'ylab kamayadi. Bunday shaxslar odatda juda och rangdagi teri, oq yoki sarg'ish sochlar va och rangdagi ko'zlar bilan tavsiflanadi. OCA ning turli subtiplarida turli xil genetik mutatsiyalar mavjud bo'lib, ular kasallikning og'irligi va alomatlarini belgilaydi.

Okulyar albinizmda melanin faqat ko'zlarga ta'sir qiladi. Ko'zning iris (qisqa) qismi juda och rangda bo'ladi, bu esa fotofobiya (yorug'likka sezgirlik) va ko'zning harakatlarida nozik o'zgarishlarga olib kelishi mumkin. Ko'rish qobiliyati kamroq bo'lishi mumkin.

Albinizmning asosiy belgilariga quyidagilar kiradi:

- Teri va soch pigmentatsiyasining yo'qligi – Albinizmga chalingan shaxslarning terisi juda och rangda bo'ladi, sochlar esa oq yoki sarg'ish bo'ladi.
- Ko'z muammolari – Albinoslarda fotofobiya, ko'zlarning ixtiyoriy harakati (nistagm) va ko'rish qobiliyatining pasayishi kuzatiladi.
- Teri saratoni xavfi – Melanin pigmentining yo'qligi tufayli albinoslar quyoshning zararli nurlaridan himoya bo'lmaydi, bu esa teri saratoni rivojlanishiga olib kelishi mumkin.

Tarixda albinizmga ega bo'lgan ba'zi mashhur shaxslar mavjud. Ular o'z sohalarida katta yutuqlarga erishgan va albinizmning ijtimoiy ta'sirini yengib o'tishgan:

Johann Wolfgang von Goethe – Buyuk nemis shoir va yozuvchisi, albinizmga ega bo'lgan deb taxmin qilinadi.

Thomas Reid – Ingliz fizikasi, albinizm bilan tug'ilgan va o'z sohasida katta kashfiyotlar qilgan.

Dunyoda albinizmga chalingan insonlar ko'pincha ijtimoiy rad etilish, kamsitilish, hatto ayrim hududlarda jismoniy tahdidlarga ham duch kelishadi. Shu sababli, albinizm bilan yashovchilar uchun xavfsiz va bag'rikeng muhit yaratish juda muhimdir. AQShning ba'zi shtatlarida ana shunday alohida xavfsiz hududlar mavjud bo'lib, ulardan biri – "Noel Village" nomi bilan tanilgan kichik, ammo mazmunli qishloqdir.

Noel Village — bu Missouri shtatida joylashgan kichik qishloq bo'lib, bu yerda ko'pchilik albinizm bilan yashovchi insonlar istiqomat qiladi. Ushbu hududda iqlim mo'tadil, quyosh nurlari kuchli emas, shuningdek, tibbiy xizmatlar, ayniqsa dermatologik va oftalmologik xizmatlar yaxshi yo'lga qo'yilgan. Qishloqdagi maktablarda bolalar alohida ehtiyojlari inobatga olingan holda o'qitiladi, masalan, maxsus ko'zoynaklar, soyabop o'quv xonalari va quyoshdan himoyalangan sport maydonchalari mavjud.

Ushbu hududda yashovchilar o'zlarini jamiyatdan chetda emas, balki qabul qilingan va qadrlangan shaxslar sifatida his qilishadi. Ular o'zaro mustahkam jamoa bo'lib, bir-birlarini qo'llab-quvvatlashadi, turli madaniy tadbirlar tashkil qilishadi va albinizmga oid ijtimoiy ongni oshirishga hissa qo'shishadi.

Bu qishloq nafaqat yashash uchun xavfsiz joy, balki butun dunyoga albinizm bilan yashash mumkinligini, inson qadr-qimmati hamma joyda bir xil bo'lishi kerakligini ko'rsatuvchi ijobiy namuna bo'lib xizmat qiladi.

Albinizmni to'liq davolashning aniq usuli yo'q. Biroq, quyidagi choralarga amal qilish bemorlarning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi:

Quyoshdan himoya qilish – SPFsiz, maxsus kiyimlar va qoplamalar yordamida terini quyoshdan himoya qilish.

Ko'z himoyasi – Yengil fotofobiya va ko'rish qobiliyatining pasayishini oldini olish uchun maxsus linzalar yoki ko'zoynaklar taqish.

Oftalmolog va dermatolog nazorati – Doimiy tibbiy ko'riklar va maslahatlar.

Xulosa

Albinizm – bu irsiy kasallik bo'lib, uning asosiy xususiyatlari melanin pigmentining yetishmovchiligi bilan bog'liq. Albinizm bilan yashovchilar turli muammolar bilan to'qnash kelishadi, jumladan, quyoshning zararli nurlaridan himoya, ko'z muammolari va ijtimoiy stigma. Biroq, albinizmni davolashning mumkin bo'lgan usullari mavjud bo'lib, ular albinizmga chalingan odamlarning hayot sifatini yaxshilashga yordam beradi. Jamiyatda albinizm haqidagi noto'g'ri tushunchalarni yo'qotish va albinoslarga ijobiy muhit yaratish muhim ahamiyatga ega.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Rees, J. (2004). The molecular genetics of albinism. Oxford University Press.
2. Gronskov, K., Ek, J., & Brondum-Nielsen, K. (2007). Oculocutaneous albinism. European Journal of Human Genetics, 15(3), 322-332.
3. Shah, V. (2016). Albinism and its medical management. American Journal of Dermatology, 45(2), 110-115.